

JAZDA (63) sb f

jazda (49), **jezda** (13), jazda a. jezda (1); jazda *MiechGlab* (3), *LibMal*, *OrzRozm* (2), *BielKron* (8), *SienLek* (4), *BudBib*, *ModrzBaz*, *SkarŻyw* (2), *StryjKron* (2), *Calep* (9), *KlonFlis*; jezda *BibRadz* (2), *Calag*, *KochJez* (3), *SkarKazSej* (2); jazda: jezda *LibLeg* (2 : 1), *Mącz* (11 : 1), *GórnDworz* (1 : 1), *ActReg* (1 : 2).

Oba a *jasne*; jez- (2) *Mącz*, *SienLek*, jéz- (1) *KochJez*. ◊ *W D i L* sg jeździe (3), jaździe (3) *MiechGlab*, *Mącz* (2).

sg *N* jazda (16). ◊ *G* jazdy (30). ◊ *D* jeździe (4). ◊ *A* jazdę (6). ◊ *I* jazdą (4). ◊ *L* jeździe (2). ◊ *pl A* jazdy (1).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

1. Przenoszenie się z miejsca na miejsce po ziemi lub wodzie przy pomocy środka lokomocji, przebywanie drogi; *equitatio Mącz*, *Cn*; *equitatus*, *peregratio*, *profectio*, *vectatio Cn* (20) : który [koń] gdy nas z mieycfá ná mieycfce [...] cáló wedle potrzeby náłzey przeniesie [...] powiedamy iż iest dobry koń/ y ku ieździe godny *OrzRozm* P3; *Mącz* 107b, 107c; Ale ku ieździe póspolitey/ koniá iefzcze nieoieźdżoného tak vczyć małz. *SienLek* 191, 191, Aaaa; Curriculum – Wozek lekiy do prętkiei iazdij. *Calep* 280b, 370a; Więc ná rybi xtałt/ wnet łzkutę vrobił/ [...] A miáfto łkrzeli dla pewnieyŷzey iázdy/ Przy burtách obu rozładził Poiázdy *KlonFlis* E4.

jazda na czym (1): Mogą też dziećiam nie bronić iázdy ná koniu/ y pieŷzey prace [*Neque vero equitatio nec pedestris agitatio ... queris sunt omittenda*] *ModrzBaz* 11.

W przeciwstawieniu: »piesze nogi ... jazda« (1): Y inne wŷzytki [*miejsca*] z gorącym fercem y z dzieką/ zá wŷzytki łpráwy Pána náłzego [*św. Paula*] obchodziłá/ pieŷzemi nogámi więcey niŷzli iázdą. *SkarŻyw* 140.

W charakterystycznych połączeniach: *jazda pewna* [= *bezpieczna*], *pospolita*, *prędká*.

Wyrażenia: »jazda na wodzie« (1): *Naulum – Zapłáta zaiazde na wodzie. Calep* 691a.

»jazda pod żagle« (1): *Velificus – Iazda pod zagliem. Calep* 1107a.

Szeregi: »chod (a. chodzenie) albo jazda« [*szyk 2 : 1*] (3): *Mącz* 173a; á przed łpánim łye trzebá trudzić/ bądź chodem/ álbo iázdą/ álbo czymkolwiek innym *SienLek* 125; *Calep* 555a.

»jazda i pływanie« (1): dał tełz [*Bóg*] ná morze rozne wiátry/ ná iázdę y pływánia ludzkie *SkarŻyw* 259.

a. *Sprawność jeździecka*; *equitatus Miech* (3) : *MiechGlab* 21; kto w tych rzeczách ktore łobá czynimy/ iáko iest iázdą/ gonitwá/ łzermowánie/ y ine ćwiczenia chce áby mu przyłtało [...] potrzebá áby wczás vczyć łie káżdey rzeczy poczał *GórnDworz* E6, E8v.

2. *Wyprawa, podróż, droga*; *profectio Calep*, *Cn* (25) : Za pracą y za yazdą *Thakowa* obyeczował mv dacz 60 zlotich pyenyedzi *LibMal* 1548/142; *Calep* 855a.

jazda dokąd (2): *LibLeg* 11/80v; pierwsza moiá z Łeczyckiey Ziemie byłá do Litwy/ á [...] na vkráynę *Mołkiewfká* iázda *StryjKron* A4v.

Tytuł utworu (3): JEZDA DO MOSKWY, Y POSLUGI Z MŁODYCH LAT [...] prawdźiwie opifáne Przez IANA KOCHANOWSKIEGO Z CZARNOLASV. *KochJez* A2, kt, A2v žp.

Zwrot: »w jazdę jechać« (1): Owo kto złodzieiem á morderzem nie ieft/ w iázdę nie ieždź. OrzRozm K4v.

a. Jako jednostka miary długości drogi; iter diei Mącz, Cn (17) : Ieft ta rzeka Wolha thrzykroć więtfza niżli Don, przynamniey thrzy niedziele prętkiey iazdy miedzi łobą maiąez *MiechGlab* 26, 23; Gdiż bilo yazdj trzi abo czterze dny do Budzinya mnie y woýfkv memv. *LibLeg* 10/146v, 11/84; Do they Infuły z Hiszpaniey iázdny morzem cżterzy álbo pięć godzin *BielKron* 280, 264, 267v [2 r.], 277 [2 r.], 280, 292v (8); *Mącz* 24d, 103a, 175d, 366c; *StryjKron* 260.

W charakterystycznych połączeniach: [ileś] dni (15), godzin, mil, niedziel jazdy.

3. Formacja wojskowa: żołnierze konni, konnica; equitatus Mącz, Calep, Cn; equites Calag, Cn; copiae equestres Cn (18) : *BibRadz* 2. Par 18/30; Flexamines, Yezdá Rzimská/ alias Celeres et Trossuli. *Mącz* 130a, 107b, 107c, 398b; *GórnDworz* N5; *Calag* 396a; *ActReg* 4v; Contophori – Iazda z rohahnami, *Calep* 253a, 369b; (*marg*) Miękkofc y rofkofz śláchty. Iezdá zginęła. (-) [...] z iezdy fzlácheckiey/ sftáli fię wozownicy/ podufzniey/ piérznicy z łózkámi z pierzynkámi iádą. *SkarKazSej* 704b.

W charakterystycznych połączeniach: jazda rzymska, szlachecka.

Zestawienia: »jazda konna« (1): Equitatus – Iazdakonną. Calep 369b.

»lekka jazda« (1): Rorarii milites, Lekkiey yázdny żołnierze/ hufárze ktorzy ná hárc wyyeżdzą/ naprzód fię potykáya/ vyecháć y doyecháć łatwie nieprzyacielá mogą. Alias ferentarii. *Mącz* 358c.

Szeregi: »jezda, (i) piechota (a. pieszy)« [szyk 1 : 1] (2): miał zsobą trzysta iezdy, Piechoty dwiescie ActReg 49, 27.

»jazda, (i) wozy« [szyk 1 : 1] (2): *BibRadz Ex* 14/9; A (ták) przyfzedł Náháman ziązdą fwą/ y z wozámi fwemi [*cum equis et curribus Vulg*] *BudBib* 4.Reg 5/9.

Synonimy: 2. droga, podróż, wyprawa; 3. konnica.

Cf JACHANIE